ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ
ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ

05.02.2025

Հայաստանի Հանրապետության
Ազգային ժողովի նախագահ
պարոն Ալեն Սիմոնյանին

Հարգելի՛ պարոն Սիմոնյան,

Ղեկավարվելով Սահմանադրության 109-րդ հոդվածով, «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքի 65-րդ և 67-րդ հոդվածներով, օրենսդրական նախաձեռնության կարգով Ձեզ է ներկայացվում ՀՀ ԱԺ պատգամավոր Ծովինար Վարդանյանի և Արուսյակ Մանավազյանի կողմից «Էներգետիկայի մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծը:

Գրությանը կից ներկայացվում են՝

1. Նախագիծը (հիմնական զեկուցող՝ Ծովինար Վարդանյան)
2. Նախագծի ընդունման հիմնավորումը,
3. Գործող օրենքի փոփոխվող հոդվածների վերաբերյալ տեղեկանքը:

Խնդրում ենք օրենքի նախագիծը սահմանված կարգով դնել շրջանառության մեջ:

Հարգանքով՝
Ծովինար Վարդանյան
Արուսյակ Մանավազյան

ՆԱԽԱԳԻԾ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԸ

«ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. «Էներգետիկայի մասին» 2001 թվականի մարտի 7-ի №ՀՕ-148-Ն օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 35-րդ հոդվածի 1.2-րդ մասի երկրորդ նախադասությունում «դրանից» բառից հետո լրացնել «, բացառությամբ սույն օրենքի 59-րդ հոդվածի 10-րդ մասով նախատեսված դեպքի» բառերը:

Հոդված 2. Օրենքի 39.3-րդ հոդվածի՝

1) 1-ին մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«1. Որակավորված սպառողը, շուկայի կանոնների համաձայն, իրավունք ունի իր և (կամ) այլ որակավորված սպառողի համար էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայում գնել և (կամ) ներկրել էլեկտրական էներգիա և դրա ավելցուկը վաճառել էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի մասնակիցներին:».

2) 3-րդ մասից հանել «, ինչպես նաև էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկա նրանց պարտադիր մուտքի» բառերը:

Հոդված 3. Օրենքի 39.4-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերում «օրենքի պահանջներին» բառերը փոխարինել «օրենքին» բառով:

Հոդված 4. Օրենքի 39.5-րդ հոդվածի 2-րդ մասում «փոխարինելու վերջինիս» բառերից հետո լրացնել «, բացառությամբ սույն օրենքով նախատեսված դեպքերի» բառերը:

Հոդված 5. Օրենքի 39.6-րդ հոդվածի՝

1) 2-րդ մասի «ժ» կետում «մանրածախ» բառը փոխարինել «մեծածախ» բառով.

2) 3-րդ մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ «ը1» կետով.

«ը1. էլեկտրաէներգետիկական մանրածախ շուկայի մրցակցային հատված կամ մեծածախ շուկա սպառողների պարտադիր մուտքի պահանջները, պայմաններն ու ժամկետները.»:

Հոդված 6. Օրենքի 47-րդ հոդվածը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 8-րդ մասով.

«8. Այն սպառողը, ով նախորդ օրացուցային տարվա ընթացքում իր 6 (10) կՎ ու բարձր լարման՝ մեկ միլիոն կՎտժ սպառումը գերազանցող բոլոր հաշվառման կետերում միասին սպառել է 12 միլիոն կՎտժ-ից ավելի էլեկտրական էներգիա, պարտավոր է սույն օրենքի և շուկայի կանոնների համաձայն այդ կետերի մասով ստանալ որակավորված սպառողի կարգավիճակ: Նման կարգավիճակ չստանալու դեպքում սույն մասում նշված սպառողի

էլեկտրական էներգիայի մատակարարումն իրականացվում է բացառապես երաշխավորված մատակարարի կողմից, և սպառողն այդ կետում (կետերում) սպառած էլեկտրական էներգիայի համար վճարում է որակավորված սպառողի կարգավիճակ չստացած սպառողների համար հանձնաժողովի սահմանած՝ տարբերակված սակագնով:»:

Հոդված 7. Օրենքի 59-րդ հոդվածը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 10-րդ մասով.

«10. Օրենքով սահմանված՝ էլեկտրական էներգիայի գնման երաշխիքից օգտվող լիցենզավորված անձինք, բացառությամբ՝ խմելու կամ ոռոգման ջրատարի վրա կառուցված փոքր հիդրոէլեկտրակայան շահագործող անձանց՝ այդ կայանի մասով, իրավունք ունեն հանձնաժողովի կողմից սահմանված կարգով մինչև 2028 թվականի փետրվարի 1-ը հրաժարվել էլեկտրական էներգիայի գնման երաշխիքից, որից հետագայում այլևս օգտվել չեն կարող: Նման դեպքում համապատասխան կայանի համար սակագին չի սահմանվում, իսկ սակագին սահմանելու մասին հանձնաժողովի որոշման գործողությունը դադարեցվում է:»:

Հոդված 8. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում 2025 թվականի օգոստոսի 1-ից, բացառությամբ դրա 1-ին և 7-րդ հոդվածների, որոնք ուժի մեջ են մտնում 2026 թվականի փետրվարի 1-ից: Մինչև սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելը հանձնաժողովն իր ընդունած որոշումները համապատասխանեցնում է սույն օրենքի պահանջներին և ընդունում է սույն օրենքի կիրարկման համար անհրաժեշտ նոր իրավական ակտեր:

ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

«ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Ընթացիկ իրավիճակը և առկա խնդիրները

2018 թվականին ուժի մեջ մտած օրենսդրական բարեփոխումներով մեկնարկել է էլեկտրաէներգետիկական շուկայի աստիճանական ազատականացման և շուկայի նոր մոդելին անցման գործընթացը: Նշված բարեփոխումների արդյունքում ներկայումս սպառվող էլեկտրաէներգիայի շուրջ 30 տոկոսի առևտուրն իրականացվում է շուկայի մրցակցային հատվածում: Էլեկտրաէներգետիկական շուկայի ազատականացումը Հայաստանի բոլոր սպառողներին, այդ թվում՝ բնակիչներին հասանելի դարձնելու համար դեռևս ծավալուն բարեփոխումների անհրաժեշտություն կա, որոնց թվին է դասվում նաև շուկայի մրցակցային հատվածում էլեկտրաէներգիա վաճառողների, հետևաբար նաև վաճառվող էլեկտրաէներգիայի ծավալների ավելացմանն ուղղված միջոցների ձեռնարկումը:

Ներկայումս գործող «Էներգետիկայի մասին» օրենքի 35-րդ հոդվածի 1.2-րդ մասի համաձայն՝ ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի կողմից էլեկտրաէներգիայի սակագնի սահմանման վերաբերյալ առաջին որոշումն ուժի մեջ մտնելու պահից էլեկտրաէներգիայի արտադրության լիցենզիայի շրջանակում փոքր հիդրոէլեկտրակայանների դեպքում տասնհինգ տարվա ընթացքում, իսկ էներգիայի վերականգնվող այլ ռեսուրսների կիրառմամբ էլեկտրակայանների դեպքում քսան տարվա ընթացքում տվյալ կայանում արտադրվող ամբողջ էլեկտրաէներգիան ենթակա է գնման (օրենքով սահմանված՝ էլեկտրաէներգիայի գնման երաշխիք): Օրենքով սահմանված՝ էլեկտրաէներգիայի գնման երաշխիքից օգտվելու դեպքում լիցենզավորված անձն իրավունք չունի հետագայում հրաժարվելու դրանից:

Նշված իրավանորմը գործնականում ենթադրում է, որ հիշյալ կայաններում արտադրված ողջ էլեկտրաէներգիան պարտադիր կերպով երկարաժամկետ պայմանագրերով գնվում է երաշխավորված մատակարարի կողմից հանձնաժողովի սահմանած գնով, ինչով

պայմանավորված նշված արտադրողները չունեն հնարավորություն իրենց արտադրած էլեկտրաէներգիան ազատորեն վաճառելու շուկայի մրցակցային հատվածում:

Բացի այդ, շուկայի ազատականացման արդյունքում սպառողների համար ստեղծվել է հնարավորություն մինչ այդ գործող միակ մատակարարի՝ «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ-ի փոխարեն ընտրելու նաև այլ՝ մրցակցային մատակարարների: Միաժամանակ, սպառողներին (բացառությամբ բնակչության) իրավունք է վերապահվել, օրենսդրությամբ ամրագրված չափանիշներին համապատասխանելու դեպքում, ստանալով որակավորված սպառողի կարգավիճակ, էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայում ինքնուրույն մասնակցել առևտրին:

Ներկայումս էլեկտրաէներգետիկական շուկային մասնակցության նպատակով լիցենզիա են ստացել շուրջ 22 մատակարարներ, որոնցից, սակայն, շուկայում փաստացի գործունեություն են ծավալում միայն վեցը: Նշվածից կարելի է եզրակացնել, որ, չնայած շուկայի նկատմամբ ունեցած հետաքրքրությանը, այդ լիցենզավորված անձինք գործունեություն ծավալելու բարդությունների և սահմանափակումների, կամ այլ խոչընդոտների են բախվում: Հարկ է նաև նշել, որ շուկայում գործող վեց մատակարարներից իրենց առևտրի ծավալներով առաջինից երրորդ տեղերում գտնվող ընկերությունների առևտրի ծավալները տարբերվում են ավելի քան հինգ անգամ: Ընդ որում, առկա տեղեկությունների համաձայն, նշված մատակարարներից առաջինը ներկայումս գործող երաշխավորված մատակարարի/բաշխողի («Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ) հետ միասին հանդիսանում է փոխկապակցված իրավաբանական անձ: Մյուս երեք մատակարարների առևտրի ծավալները շատ փոքր են առաջին երեքի համեմատ: Շուկայի զարգացման խնդիրներին և առկա իրավիճակին անդրադարձել է նաև Մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովն իր կողմից 2023 թվականին էլեկտրաէներգետիկայի ոլորտում իրականացված ուսումնասիրության հաշվետվության[1] մեջ: Հանձնաժողովն

[1] https://competition.am/wp-content/uploads/2024/01/%D5%8F%D5%A5%D5%B2%D5%A5%D5%AF%D5%A1%D5%B6%D6%84_%D4%B7%D5%AC%D5%A5%D5%AF%D5%BF%D6%80%D5%A1%D5%A7%D5%B6%D5%A5%D6%80%D5%A3%D5%A5%D5%BF%D5%AB%D5%AF%D5%A1.pdf

առաջարկել է քննարկել որոշակի սպառողների համար որակավորված սպառողի պարտադիր կարգավիճակ սահմանելու հարցը: Այս մոտեցման կիրառման արդյունքում առավել խոշոր սպառողները կհանդիսանան շուկայի ուղիղ մասնակիցներ, իսկ մատակարարների միջև մրցակցությունը կբարելավվի:

Առաջարկվող կարգավորումները և ակնկալվող արդյունքը

«Էներգետիկայի մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծով առաջարկվում է.

- օրենքով սահմանված՝ էլեկտրաէներգիայի գնման երաշխիքից օգտվող՝ բնական ջրահոսի վրա կառուցված փոքր հիդրոէլեկտրակայաններում, արևային և հողմային կայաններում էլեկտրաէներգիա արտադրողներին հնարավորություն տալ առաջիկա երկու տարիների ընթացքում հրաժարվել էլեկտրաէներգիայի գնման երաշխիքից և մուտք գործել մրցակցային շուկա՝ առանց այդ երաշխիքի վերականգնման իրավունքի:

Նշված իրավակարգավորումը հնարավորություն կտա ընդլայնելու էլեկտրաէներգետիկական շուկայի մրցակցային հատվածում էլեկտրաէներգիա վաճառողների շրջանակը և վաճառվող էլեկտրաէներգիայի ծավալները՝ այդ կերպ խթանելով ազատական շուկայի զարգացումը,

- սահմանել էլեկտրաէներգետիկական շուկայում որակավորված սպառողի կարգավիճակով ինքնուրույն՝ առանց մատակարար ընտրելու հնարավորության, առևտուր իրականացնելու պահանջ այն սպառողների համար, որոնք նախորդ օրացուցային տարվա ընթացում իրենց՝ 6 (10) կՎ ու բարձր լարման և մեկ միլիոն կՎտժ-ը գերազանցող էլեկտրական էներգիայի սպառում ունեցած բոլոր հաշվառման կետերում միասին սպառել են 12 միլիոն կՎտժ-ից ավելի էլեկտրական էներգիա: Որակավորված սպառողի կարգավիճակ չստանալու դեպքում այդ սպառողների համար առաջարկվում է սահմանել սպառված էլեկտրաէներգիայի համար ամենաբարձր սակագինը:

Որակավորված սպառողի պարտադիր կարգավիճակ ստանալու համար առաջարկվող սպառման շեմն (12 միլիոն կՎտժ) ընտրվել է՝ հաշվի առնելով մեծածախ շուկայում ուղիղ մասնակցելու արդյունքում սպառողի հնարավոր լրացուցիչ ծախսերը (նոր անձնակազմի

ներգրավում, առևտրին մասնակցնելու համար երաշխիքների տրամադրում կամ նման ծառայությունների ձեռքերում) և օգուտները (մատակարարների շուկայական մարժայի նվազեցում կամ այլ):

Նշված իրավակարգավորումը ևս հնարավորություն կտա խթանելու էլետրաէներգետիկական շուկայում մրցակցությունը և ընդլայնելու դրա մրցակցային հատվածում առևտրի մասնակիցների շրջանակը.

- էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայում առավել արդյունավետ գործելու նպատակով ամրագրել որակավորված սպառողների իրավունքը՝ այդ շուկայում էլեկտրական էներգիա գնել և ներկրել նաև այլ որակավորված սպառողի համար.
- իրավական որոշակիության ապահովման նպատակով հստակեցնել հանձնաժողովի իրավասությունը՝ շուկայի կանոններով նախատեսելու էլեկտրաէներգետիկական մանրածախ շուկայի մրցակցային հատված կամ մեծածախ շուկա սպառողների պարտադիր մուտքի պահանջները, պայմաններն ու ժամկետները: Ներկայումս հիշյալ իրավակարգավորումն ամրագրված է ոչ թե շուկայի կանոնների բովանդակությանը, այլ որակավորված սպառողներին վերաբերող հոդվածում և ընդհանրական ձևակերպմամբ.
- տարակերպ մեկնաբանություններից խուսափելու նպատակով խմբագրական փոփոխություններ կատարել նաև օրենքի 39.4-րդ հոդվածի 1-ին ու 2-րդ մասերում՝ հաշվի առնելով, որ «Էներգետիկայի մասին» օրենքի տրամաբանությամբ համապատասխան պահանջներ սահմանվում են ոչ միայն հիշյալ օրենքով, այլ նաև դրանով նախատեսված այլ իրավական ակտերով:

Նախագիծը մշակողը

Նախագիծը մշակվել է ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության Հայաստանի էներգետիկ անվտանգության ծրագրի հետ համագործակցությամբ:

ՏԵՂԵԿԱՆՔ

«ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Հոդված 35. Արտադրության լիցենզիաները

1.2. Հանձնաժողովի կողմից էլեկտրական էներգիայի սակագնի սահմանման վերաբերյալ առաջին որոշումն ուժի մեջ մտնելու պահից էլեկտրական էներգիայի արտադրության լիցենզիայի շրջանակում փոքր հիդրոէլեկտրակայանների դեպքում տասնհինգ տարվա ընթացքում, իսկ էներգիայի վերականգնվող այլ ռեսուրսների կիրառմամբ էլեկտրակայանների դեպքում քսան տարվա ընթացքում տվյալ կայանում արտադրվող ամբողջ էլեկտրաէներգիան ենթակա է գնման (օրենքով սահմանված՝ էլեկտրաէներգիայի գնման երաշխիք), բացառությամբ սույն հոդվածի 5-րդ մասում նշված դեպքի: Օրենքով սահմանված՝ էլեկտրաէներգիայի գնման երաշխիքից օգտվելու դեպքում լիցենզավորված անձն իրավունք չունի հետագայում հրաժարվելու դրանից, բացառությամբ սույն օրենքի 59-րդ հոդվածի 10-րդ մասով նախատեսված դեպքի: Էլեկտրական էներգիայի արտադրության լիցենզիան ուժը կորցրած ճանաչվելու պարագայում տվյալ կայանում էլեկտրական էներգիայի արտադրության նոր լիցենզիա տրամադրվելու դեպքում սույն մասով նախատեսված ժամկետը հաշվարկվում է տվյալ կայանի համար սակագնի սահմանման վերաբերյալ առաջին որոշումն ուժի մեջ մտնելու պահից:

Հոդված 39.3. Որակավորված սպառողները

~~1. Որակավորված սպառողը, շուկայի կանոնների համաձայն, ունի էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայում էլեկտրական էներգիա (հզորություն) գնելու և (կամ) ներկրելու և դրա ավելցուկը էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի մասնակիցներին վաճառելու իրավունք:~~

1. Որակավորված սպառողը, շուկայի կանոնների համաձայն, իրավունք ունի իր և (կամ) այլ որակավորված սպառողի համար էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայում գնել և (կամ) ներկրել էլեկտրական էներգիա և դրա ավելցուկը վաճառել էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի մասնակիցներին:

3. Սպառողների որակավորման~~, ինչպես նաև էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկա նրանց պարտադիր մուտքի~~ պայմանները սահմանում է հանձնաժողովը՝ շուկայի կանոններով:

Հոդված 39.4. Մեծածախ շուկան

1. Էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի ցանկացած մասնակից սույն օրենքին ~~օրենքի պահանջներին~~, շուկայի կանոններին, լիցենզիայի պայմաններին ու պայմանագրերին համապատասխան՝ իրավունք ունի մեծածախ շուկայում էլեկտրական էներգիա վաճառելու և գնելու, ինչպես նաև էլեկտրական էներգիա ներկրելու:

2. Էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի ցանկացած մասնակից սույն օրենքին ~~օրենքի պահանջներին~~, շուկայի կանոններին, լիցենզիայի պայմաններին ու պայմանագրերին համապատասխան՝ իրավունք ունի արտահանելու էլեկտրական էներգիա՝ ներքին շուկայի պահանջարկը բավարարվելուց հետո:

Հոդված 39.5. Մանրածախ շուկան

2. Սպառողն իրավունք ունի իր հայեցողությամբ ընտրելու մատակարար և շուկայի կանոնների համաձայն՝ փոխարինելու վերջինիս, բացառությամբ սույն օրենքով նախատեսված դեպքերի:

Հոդված 39.6. Շուկայի առևտրային և ցանցային կանոնները

2. Էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի առևտրային կանոններով սահմանվում են՝

ժ) էլեկտրաէներգետիկական ~~մանրածախ~~ մեծածախ շուկայի աշխատանքի արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված կանոնները և ընթացակարգերը:

3. Էլեկտրաէներգետիկական մանրածախ շուկայի առևտրային կանոններով սահմանվում են՝

ը1. էլեկտրաէներգետիկական մանրածախ շուկայի մրցակցային հատված կամ մեծածախ շուկա սպառողների պարտադիր մուտքի պահանջները, պայմաններն ու ժամկետները.

Հոդված 47. Սպառողների էներգամատակարարումը

8. Այն սպառողը, ով նախորդ օրացուցային տարվա ընթացքում իր 6 (10) կՎ ու բարձր լարման՝ մեկ միլիոն կՎտժ սպառումը գերազանցող բոլոր հաշվառման կետերում միասին սպառել է 12 միլիոն կՎտժ-ից ավելի էլեկտրական էներգիա, պարտավոր է սույն օրենքի և շուկայի կանոնների համաձայն այդ կետերի մասով ստանալ որակավորված սպառողի

կարգավիճակ: Նման կարգավիճակ չստանալու դեպքում սույն մասում նշված սպառողի էլեկտրական էներգիայի մատակարարումն իրականացվում է բացառապես երաշխավորված մատակարարի կողմից, և սպառողն այդ կետում (կետերում) սպառած էլեկտրական էներգիայի համար վճարում է որակավորված սպառողի կարգավիճակ չստացած սպառողների համար հանձնաժողովի սահմանած՝ տարբերակված սակագնով:

Հոդված 59. Անցումային դրույթներ

10. Օրենքով սահմանված՝ էլեկտրական էներգիայի գնման երաշխիքից օգտվող լիցենզավորված անձինք, բացառությամբ՝ խմելու կամ ոռոգման ջրատարի վրա կառուցված փոքր հիդրոէլեկտրակայան շահագործող անձանց՝ այդ կայանի մասով, իրավունք ունեն հանձնաժողովի կողմից սահմանված կարգով մինչև 2028 թվականի փետրվարի 1-ը հրաժարվել էլեկտրական էներգիայի գնման երաշխիքից, որից հետագայում այլևս օգտվել չեն կարող: Նման դեպքում համապատասխան կայանի համար սակագին չի սահմանվում, իսկ սակագին սահմանելու մասին հանձնաժողովի որոշման գործողությունը դադարեցվում է: